

† Jakob Pretnar.

Zopet je nemila smrt posegla v naše vrste in nam ugrabila enega najzvestejših in najznačajnejših delavcev!

Našega Jakoba Pretnarja ni več!

Dne 17. t. m. ga je opolnoči rešila smrt dolgotrajnega trpljenja v deželni bolnišnici, kamor so ga prepeljali prejšnji popoldan, da bi mu tamkaj ob stalni zdravniški paznosti in pomoči lajšali neznosne bolečine.

Naše upanje, da se vrne iz hiše pomoči kmalu zdrav in krepak v naše vrste, se je izpremenilo v bridko žalost...

Učitelju-trpinu pa je prišla rešitev iz vseh nadlog in težav, ki so z zvrhano mero delež naprednega učiteljstva na Kranjskem!

Pokojnik je bil blaga duša, mehkega, plemenitega srca, ki se je z vso ljubeznijo oklepalo težko prizadete rodovine, a ki je s plamtečo ljubeznijo gorelo za teptani učiteljski stan! Kamor ga je pozval glas naše napredne organizacije, tamkaj je stal trdno in neomajno, zvesto služeč vsaki nalogi, ki smo mu jo zaupali!

Njegovega kremenitega značaja ni mogla omajati nobena neprilika in nobena sila. Bil je kakor skala v morju, ki se vanjo zaman zaganjajo razljučeni valovi!

Svoje učiteljsko delovanje je začel v Bohinju, odkoder je bil na lastno prošnjo premeščen kot nadučitelj v Veliko Dolino ob hrvaški meji. Tega svojega službovanja se je vedno spominjal z radostnim sreem, saj si je pridobil tamkaj s svojim lepim značajem, s svojo priljudnostjo in s svojim vzornim šolskim delovanjem najsplošnejše simpatije. Bil je tudi zastopnik učiteljstva v okr. šol. svetu.

A skrb, da pomore svojim ljublim otrokom do boljše vzgoje in do lepše bodočnosti, ga je gnala v Ljubljano, kamor je bil imenovan ravno pred desetimi leti, in sicer na l. mestno petrazredno deško ljudsko šolo. Tu je deloval do svoje boleznij z vso vneto; bil je izborni učitelj in naravnost vzoren kolega. Izmučen in bolan je še hodil v šolo, dokler ni omagal na cesti... Šele potem, ko so bile izrpane vse telesne moči, je legel. Skrb za kruh in potreba postranskih zaslužkov sta mu dajala toliko energije, da se je premagoval, dokler ni omagal popolnoma.

Ob svoji plači ljubljanski učitelj ne more živeti — in tudi rajni Pretnar ni mogel!

Našemu listu je bil upravnik sedem let. In delo za „Učiteljskega Tovariša“ mu je bilo najljubše izvenšolsko delo. Zanj je skrbel kakor za svoje dete. Tudi v najhujši boleznij zadnjih dni mu ni dala skrb za naš list pokoja! Sedaj sta se ločila na vekomaj!

Pod njegovim upravitelstvom se je naše glasilo povzdignilo in razširilo. Pokojnik je imel strogo evidenco nad naročniki in je opravljal svoje delo s pravo in resnično požrtvovalnostjo. Vesel dan je bil vedno zanj, kadar je dobil prijavo novega naročnika.

Z enako vneto je tudi opravljal več let posel člana nadzorstva Učiteljske tiskarne.

Z živim zanimanjem je od začetka do konca svojega učiteljevanja opazoval in po vseh svojih močeh podpiral gibanje in delovanje naprednega slovenskega učiteljstva, ki žaluje z nami vred za svojim vrlim tovarišem. Bil je naš z vsako svojo mislijo, z vsem svojim sreem!

Bodi Jakobu Pretnarju pokoj, ki ga ni imel v težki borbi življenja! V naših srcih, zvesti prijatelji, Ti je ohranjen trajen spomin!

Žaljujoči rodovini izrekamo iskreno sožalje!

Slava značaju! Slava delavcu naše napredne organizacije!

Prvo polletje je že minilo, zato vladno prosimo tiste cenjene naročnike, ki jim je potekla polletna naročnina, da jo obnove. Obenem opominjamo stare dolžnike na njihovo dolžnost. Prosimo lepo, da vsak naročnik zadosti svoji stanovski dolžnosti. Upravništvo.

Namesto kruha — puške!

(Z Goriškega.)

C. kr. okrajni šolski svet za goriško okolico je razposlal na učiteljstvo sledečo okrožnico z dne 23. junija t. l.:

V smislu odloka c. kr. deželnega šolskega sveta pozivam ponovno vse učitelje, da ves svoj vpliv, ki se je v posamnih slučajih že izkazal kakor jako uspešen, zastavi za pospeševanje dobrovoljnega strelstva med kmečkim prebivalstvom. Bodrenje k veselju do streljanja leži ponajveč v njegovih rokah. Potrebno pa je daljše in neprestano vplivanje in kazanje na patriotični čut, ki se poživlja in ohranja v prvi vrsti po učitelju.

Posebno pa je želeli, da se udeležuje učiteljstvo tudi osebno teh strelnih vaj, da se s tem prebivalstvo spodbuja ter dosega plemeniti namen streljanja. Šolska vodstva se obenem vabijo, da poročajo semkaj o vseh morebitnih zadržkih in neprilicnostih glede strelnih vaj, da se zamore potem poročati na merodajna mesta.

Tako okrožnica. Vrlo dobro, slavna gospoda! Učiteljstvo je oni činitelj, ki lahko mnogo stori tudi izven svojega poklica in izven svojih predpisanih dolžnosti v šoli in zunaj šole. Učitelj je oni, ki že v mladih srcih zbujajo in neguje patriotična čuvstva in še med odraslo mladino nadaljuje to patriotično delo. On je takorekoč v marsikaterem kraju edina in merodajna oseba v tem pogledu. Veseli nas, da so visoki gospodje prišli do tega spoznanja. Saj smo imeli baš v minolem in tekočem letu priliko videti in občudovati, kaka čudesa dela ljubezen do domovine. Balkanski narodi bi ne bili nikdar tako temeljito porazili Turčinov in jih pognali iz svojih dežel, da jih

ni navdajala sveta ljubezen do domovine in naroda, ki so jim jo vcepili že v mlada srca doma in v šoli.

Toda kdor hoče druge navduševati, mora biti predvsem sam navdušen in prepričan o stvari, ki jo priporoča in brani. In kako je v tem pogledu z ljudskošolskim učiteljstvom pri nas in sploh v Avstriji? Ako bi visoka gospoda videla v naša srca... Leta in leta že prosijo učiteljstvo in trka tu in tam — vse zaman! Letos je prosilo češko učiteljstvo avdienco pri najvišjem gospodu in očetu, presvetlem cesarju — bilo je zavrnjeno! Kam se tira učiteljstvo po tej poti, bo jasno vsakomur, ki še ni popolnoma slep! Učiteljstvo prosijo le tega, kar dajejo drugim, n. pr. državnim učiteljem in uradnikom — toda zaman! In vendar ima tudi ljudskošolski učitelj telesne potrebe: treba mu je obleke, hrane, stanovanja, kakor onim, in še veliko več, ker mora vzdrževati v mestnih šolah svoje otroke. Kaka čuvstva morajo navdajati učitelja, ko sliši, da država skrbi za turške (albanske) učitelje in šole, da trosi milijone za divje narode, ki nimajo nikakih državljskih dolžnosti, svoje zveste podanike — in celo pionirje omike, patriotizma in napredka — ki nosijo denarni in krvni davek, ki žrtvujejo svoje zdravje za dobrobit države, pa podijo od sebe, jim niti ne dovoljujejo, da bi stopili pred prestol Njegovega Veličanstva, da mu potožijo svoje gorje!

Evo, gospoda, to so zadržki in neprilicnosti glede strelnih vaj! Prosim, poročajte na pristojno mesto, da se čimprej odpravijo, in vse avstrijsko ljudskošolsko učiteljstvo vam bo hvaležno!

A vzlic temu se ne omaja naša zvestoba do vsega, kar nam je sveto in vzvišeno! Denuncianti sicer grizejo ob naši časti, a za nas govore naša dejanja! Umirajoči delamo za življenje drugih!

Opozarjamo vse učiteljstvo na današnjo prilogo!

lel bi si čutapolno pesem za nagrobnico. Istega harmonizatorja koroška narodna »Dobro večer, ljuba deklet«, bo prijetna, da si prvi del preveč spominja na znano »Le noč še lunca mila«. Bolj mi je všeč »Gorjanska«, Žirovnikov preprosti »Kaj pa ti pobič« in »Prišla bo pomlad zelena« se družite z nanovo po Marolta harmonizirana »Trayniki so že zeleni« in »V nedeljo jutraj vstala bom« ter Hubadova »Ljubca povej«. Odmevi domačih logov in poljan v dokaz, da spoštujemo narodno pesem. Med umetnimi skladbami navajam v prvi vrsti Juvančev mešani zbor »Izgubljeni cvet« na mnogokrat uglasbeno Gregorčičevo besedilo, Pesemica bo ugajala nad vse. In z dvema zboroma bo zastopan na koncertu naš Emil Adamič. Ko se je pevovodja odločil za njegov moški zbor »Dan slovanski«, ni slabo izbral. Ognjevit in navduševalen zbor mora svoji vsebini primerno prednašano podžgati poslušalce. Svoje možnosti pa bo pokazal uč. pev. zbor v njemu poklonjenem Adamičevem mešanem zboru »Moravska narodna«. — Besedilo Dragotina Ketteja. Fanfaram podobno prične v 2/4 taktu ves zbor: »Huda, huda vojska bo, kdo bo, kdo bo šel na njo?«

V 3/4 taktu ljubko nadaljuje:

»Ktera ima ljubega, ljubega prijaznega, bode reva jokala.«

Kongres narodnih organizacij.

Zgodovinski dogodki zadnjih mesecev ne ostanejo brez posledic tudi za slovenski narod. Gremo rasproti novim razmeram, ki utegnejo globoko vplivati na ustroj in življenje našega naroda tako v kulturnem in narodnem, kakor tudi v gospodarskem in socialnem oziru. Pri tem pridejo v poštev v prvi vrsti najširše plasti ljudstva, njegova izobrazba, strokovno znanje, konkurenčna zmožnost, podjetnost, krepkost telesa in čistost duha. Te pogoje rasti moči narodove si je treba zagotoviti že zdaj, da nas tok časa ne prehitijo. Ne smemo dopuščati, da bi se razmere razvijale brez naše udeležbe, poleg nas ali pa celo proti nam.

Za naitrdnejšo podlago, na kateri bi se razvijalo naše delo v navedeni smeri, smatramo redne, na višku situacije stoječe in močne strokovne organizacije vseh delavnih poklicev. Premotriti je treba vse dosedanje delo in določiti nadaljne postopke slovenskih strokovnih organizacij; izpopolniti njih krog z ustanovitvijo ev. novih potrebnih organizacij; pred vsem pa je potrebno doseči kolikor mogoče najvišje število članov, urediti stike strokovnih organizacij med seboj, da bi delovale sporazumno, in treba je povabiti in pridobiti za delo v strokovnih organizacijah zmožne dobre moči našega naroda, ki še niso udeležene pri tem delu.

Da se položi temelj temu smotrenemu delovanju, smatramo za potrebno sklicanje kongresa, ki bi se ga udeležili Slovenci iz vseh krajev, vseh dežel, tako oni, ki že delujejo v kakšni strokovni organizaciji, kakor tudi vsi, ki se zanimajo za delavska vprašanja in ki žele slovenskemu ljudstvu boljše bodočnost. Na kongresu s skrbno odbranim in urejenim dnevnim redom bi naj bili poklicani strokovnjaki o vsem, kar je v zvezi s sedanjim položajem in z nadaljnim delom.

Kot prvi korak za kongres je sklicala N. S. Z. v Ljubljani za soboto, dne 21. junija t. l., zvečer v Narodnem domu sestanek, ki je bil jako dobro obiskana. Zasto-

pana niso bila le kranjska strokovna društva, temveč tudi nekatera štajerska in primorska. Vodil je razpravo državni poslanec dr. Ravnihar. Na sestanku se je obširno razpravljalo o potrebi in koristi kongresa, o dnevnem redu itd. Sklenilo se je, da se naj kongres gotovo vrši t. l. v Ljubljani, in sicer če mogoče 15., 16. in 17. avgusta t. l., ali pa če bi pripravljali odbor smatral za umestno, par tednov pozneje. Izvolil se je sledeči pripravljani odbor: dr. V. Ravnihar, R. Juvan, K. Černy, dr. T. Gosak, L. Jelenc, Vargazon, dr. Pestotnik, L. Mlakar, Fr. Rak, Fr. Planinšek, I. Kelec, Koman Manica, A. Pesek, Deržič, Burger, De Ancona, I. Robas in Jeraj.

Predlagani začasni dnevni red za kongres se je sprejel po temeljitem razpravljanju soglasno ter se je pooblastil pripravljani odbor, da sme dnevni red po potrebi izpopolniti. Dnevni red bi naj bil sledeči:

1. Položaj na Slovenskem: a) delavstva in uslužbenecv vseh strok, b) trgovine in industrije, c) splošni v vseh slovenskih pokrajinah, d) kulturni: šolstvo, ljudsko in strokovno šolstvo itd.

2. Socialno zakonodajstvo: a) obrtni zakon, b) bolniške blagajne, c) zavarovalnice proti nezgodam, d) starostno zavarovanje, e) zavarovanje za brezposelnost.

3. Strokovne organizacije: a) v drugih državah, b) v Avstriji, c) pri Slovanih, d) na jugu.

4. Zadrugištvo in samopomoč.

5. Naše naloge in cilji: a) v organizatoričnem oziru, b) program dela.

6. Taktika in sredstva.

7. V nedeljo, dne 17. avgusta t. l. dopoldne velik javen ljudski shod, popoldne pa skupno s Ciril-Metodovo družbo velika veslica na vrtu Nar. doma, oz. v vseh prostorih.

Prireditvev bodi politično nestrankarska, zategadelj se je sklenilo vabiti vse strokovne organizacije, sloneče na narodni podlagi, ki niso včlanjene v organizacijo te ali one izmed obstoječih političskih strank.

Pozivamo vsa strokovna društva vseh slovenskih dežel, kakor tudi vse, ki

LISTEK. Koncert Zaveze.

Kdo se v Ljubljani ne spominja koncerta moravskih učiteljev-pevcev pod vodstvom prof. F. Vlacha pozimi l. 1907? Komu se ni vtisnil globoko v srce spomin na takrat nedosežno dovršeno izvajano »Utopljenko«, na mozeg pretresajoči »Tabor mrtvih« in na ljubeznivo uspavanko »Jezulato spi«? Čudoviti uspehi, ki jih je dosegel vzorno disciplinirani pevski zbor moravskih učiteljev na raznih umetniških turnejah in pri različnih pevskih tekmah (tudi v Parizu), so spodbudili češke učitelje, in umevno se mi zdi, če namerava slovensko zatirano in preganjano zavedno učiteljstvo posnemati svoje slovanske brate ter si je pod okriljem Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev ustanoviti svoj pevski zbor, ki namerava ob 25letnici Zaveze prirediti v Ljubljani koncert. Podrobna pripravljala dela so že v teku. O binokšnih sem. imel slučajno priliko poslušati izkušnjeno učiteljskega zbora pod vodstvom učitelja Fr. Marolta, ki je tudi izbral pevske točke za koncert. Dobro misel je imel, ki jo uyrstil v vzpored narodno pesem, ki jo slov. pevovodje — žal — podcenjujejo. »Gozdič je že zelen« v lepi Devovi harmonizaciji za mešan zbor odtehta marsikatero novo spakovanje, že-

Hrepeneče doni naslednji del:

»Bože, tudi jaz bi šla da imela bi doma ož, konjiča vranega, prelepo sedlanega, da bi sedla nanjega!«

Prijazno vprašuje moški zbor:

»Kaj bi, ljubica moja, kaj pa bi tam delala?«

Mešani zbor odgovori:

»Oh Donavi stala bi, bele srajce prala bi, to bi, ljubček, delala.«

Tolažeče in proseče moški zbor:

»Beži ljubica domu, priporoči se Bogu! Ko iz vojske prišel bom, žensko vzamem te na dom ako da nebeški Bog.«

Zopet fanfare kot v začetku:

»Sedmo leto je že tu, a od njega ni glasu.«

Potem vdana prošnja:

»Ah, moj Bog, nebeški Bog, kdaj bo konec teh nadlog?«

Z dramatičnim izrazom:

K Donavi bežala je, Donavo vprašala je:

»Ali si mi le čez pas, ali višje nego jaz, da se v tebi potopim?« Njene bele so noge peska se dotikale, njene bele so roke proti bregu segale, njene črne kite so po vodici plavale, njene črne so oči proti nebu gledale.«

Lepše kot s tem zborom Adamič ni mogel počastiti jubileja Zaveze in njen pevski zbor. Skladba je skoz in skoz pisana lahko tekoče, vendar v novem duhu. Nadyse krasen je koralni konec, ki je pa za izvajanje dokaj težaven. Vztrajnost bo težkoče premagala, uspeh je gotov. Vsak učitelj-pevec naj se zaveda svoje dolžnosti in naj pristopi k Zavezinemu pevskemu zboru. Proč s strahopetnostjo. Pokažite, da si tudi v najhujših bojih, v boju za obstanek in življenje, v času, ko Vas hočejo sovražniki kulture uničiti, ne pustite iztignati idealov iz svojih src! Tudi za Vas pride »odmenjeni čas« in na Zavezinem koncertu naj »veselega petja odglas« manifestira, da bo enkrat konec hlapčevanja in da tudi učiteljstvu napoči »god svobode nove« in »dan slovanski!«

čutijo potrebo navedenega dela, da blagovoljivo podpirati zapričeto akcijo za prireditve kongresa. Uverjeni smo, da bo prireditve kongresa velepomembno delo, da prinese skupno delo dober sad, da da vir novemu veselju k organizatoričnemu delu in povzdigne vse sloje našega naroda na stopnjo, ki mu gre v sedanjih novi dobi.

Pojasnila radevolje daje in ev. predloge sprejema pripravljani odbor za prireditve kongresa Narodnih strokovnih organizacij v Ljubljani, Narodni dom.

V prvi polovici meseca septembra ide tudi letos

Ročni Zapisnik,

ki ga že sestavljamo in urejemo. Zato prosim, da mi vsakdo po dopisnici naznani vsako napako, ki jo je opazil v lanskem letniku »Ročnega zapisnika«.

L. JELENC.

Statistika srednjih šol na Slovenskem in v Istri.

Po letnih izveščjih.

Učni jezik.

Učni jezik je na 11 gimnazijah in 6 realkah nemški, na 3 gimnazijah in 3 realkah italijanski, na 2 gimnazijah hrvaški, na 1 gimnaziji (Št. Vid) slovenski, na 4 gimnazijah in 1 realki slovenski in nemški. Razen tega so slovenske in italijanske paralele na nemški gimnaziji v Gorici, z nemškim in slovenskim učnim jezikom paralele na gimnaziji v Mariboru in samostojni gimnazijski razredi v Celju.

Izpremembe v šolskem letu 1911/12. glede učnega jezika so sledeče: Slovenska gimnazija v Št. Vidu je dobila 7. razred, slovenska paralela v Gorici 2. razred, istotako tamošnja italijanska paralela; italijanska realna gimnazija v Pulju je dosegla 5. razred, druga italijanska realna v Trstu 6. razred, hrvaška mala realna gimnazija v Voloskem-Opatiji 3. razred. Na slovensko-nemških gimnazijah na Kranjskem se je slovenski učni jezik razširil v matematiki do 6., v verouku do 7. razreda; nemški učni jezik je ostal pri latinščini, grščini in zgodovini od 5., pri matematiki in fiziki od 7. razreda naprej, pri verouku samo v 8. razredu, pri nemščini pa v vseh razredih.

Na idrijski realki se je slovenski učni jezik na novo uvedel pri francoščini v 4. razredu, pri zemljepisju v 3., pri matematiki v 2. in 5., pri prirodopisu pa v šestem razredu. Vse drugo je ostalo neizpremenjeno.

O pouku slovenščine in hrvaščine.

Naravno bi bilo, da na maternem jeziku sloni vsa izobrazba — pri drugih narodih tudi je tako — in ravno na zrelostno nalogo iz učnega jezika, ki je pri drugih narodih seveda materni jezik, se po novejših predpisih polaga največja važnost. Pri nas ni tako.

Na nekaterih zavodih so učenci po dveh in več razredov pri slovenščini združeni v en oddelek. To je umevno in upravičeno v Kočevju, Ptuj, Beljaku, Št. Pavlu in v nižjih razredih nemške gimnazije v Celju, kjer je res jako malo število dijakov slovenske narodnosti. V Kočevju so v letu 1911/12. bili samo 3 oddelki, ker ni bilo dovolj Slovencev za do- ločenih 5 oddelkov. Neupravičeno pa je to združanje raznih razredov v oddelke na

gimnaziji v Celovcu, kjer je v 1. razredu 17, a najmanjše število je 6 Slovencev v enem razredu. Ako je bilo vredno za 7 učencev v Kočevju lani vzdrževati celi osmi razred, za isto število v Celju pripravljani razred, na realki v Mariboru za 5 učencev imeti dva oddelka prostega predmeta latinščine po 3 ure na teden: Potem je tudi vredno na gimnaziji v Celovcu poučevati obligatno slovenščino za vsak razred posebe tembolj, ker je slovenščini tam odmerjeno minimalno število ur po 2 na teden.

Prava pastorka je slovenščina na realkah v Mariboru in Celovcu, kjer je relativno obligaten predmet v nižjih razredih. Učni jezik za slovenščino je nemški, tudi za Slovence, ki se učijo skupaj z Nemci. Učne knjige za slovenščino so nemške.

Deloma nemški učni jezik za slovenščino je tudi v Beljaku, kjer se Slovenci I. razreda učijo slovenščine tudi skupaj z Nemci.

Zrelostna naloga iz slovenščine se je pisala na gimnazijah: Kranj, Ljubljana I. in II., Novo mesto, Celje, Maribor, Beljak, Celovec, Št. Pavel in Gorica ter na realkah: Idrija, Ljubljana in Gorica, povsod po 3 naloge na izbero, le na ljubljanski realki samo ena naloga, menda zato, ker imajo Slovenci na ljubljanski realki slovenščino namesto laščine, iz laščine pa se tudi daje samo ena naloga. Toda to ni pravično. Naloga iz laščine je bila prevod iz laščine v nemščino, kjer je treba pokazati le nekaj jezikovnega znanja, Slovenska naloga pa je prosta in zahteva spretnost v rabi jezika, poleg pa tudi stvarno znanje ter kot taka že dokazuje duševno zrelost kandidatovo, znabiti bolj kakor naloga iz tuje učnega jezika. Zato bi kandidat pri njej tudi moral biti deležen iste ugodnosti, da si lahko po svojem okusu izbere nalogo iz treh podanih.

Kako je z ustnim zrelostnim izpitom iz slovenščine, ni razvidno iz letnih izveščjih. Gotovo je, da tudi v tem oziru ni enotnosti in stalnosti. C. kr. deželni šolski svet za Koroško je v tem oziru izdal provizorno naredbo, da veljaj za Slovence glede ustnega zrelostnega izpita iz slovenščine in nemščine isto, kar velja splošno za latinščino in grščino: ustni izpit se vrši samo iz enega teh dveh jezikov, in sicer iz tistega, pri katerem je kandidat dosegel boljši red v pismeni nalogi. Če pa je iz katerega jezika pismena naloga nezadostna, potem se mora ustni izpit delati iz tega jezika, eventualno torej tudi iz obeh. Ta naredba je prav dobra, ima pa to napako, da je samo začasna, tako da dijaki vsako leto povprašujejo, kaj bo z maturo iz slovenščine. Edino pravilno bi bilo, da bi ministrstvo izdalo tako naredbo, veljavno za vse srednje šole, kjer je za Slovence uvedena obligatna slovenščina.

V pouku hrvaščine ni take mešanice. Hrvaški gimnaziji v Pazinu in Voloskem-Opatiji imata pouk hrvaščine kot učnega jezika enako urejen, v prvih dveh razredih po 4, v ostalih po 3 ure na teden. Isto število ur je odmerjeno hrvaščini na nemških srednjih šolah v Pulju z naredbo, ki se je v preteklem šolskem letu izvrševala v prvih treh razredih. Kako bo s hrvaščino pri zrelostnih izpitih na teh nemških šolah, se zdi tudi še ne ve. Gotovo pa je, da bo hrvaščina imela svojo veljavo — najbrže več kakor na Slovenskem slovenščina — in sicer zato, ker bo za hrvaščino enako urejeno, kakor za laščino. Ta

vzporednost z laščino je pač tudi vzrok, da je v Gorici za pouk slovenščine najboljše preskrbljeno izmed vseh srednjih šol na Slovenskem. (Dalje.)

Dr. Aleš Ušeničnik o klerikaleih.

Duhovnik dr. Aleš Ušeničnik je napisal v »Času« o klerikalnih članek, ki je v bistvu naperjen proti gnolobi v klerikalni stranki. Ušeničnik je prišel do spoznanja, da izginja v klerikalni stranki idealizem in da stopa na njegovo mesto politična špekulacija. Kar ve že davno najširša javnost, to priznava sedaj dr. Ušeničnik, da so v klerikalni stranki ljudje, ki jih je spravila tja — in celo na zaupna mesta — le želja po dobičku in po časti, da pa ti ljudje v sreču klerikalno stvar zaničujejo. Novega ni s tem dr. Ušeničnik nič povedal, 99% vseh izobraženih lajkov v klerikalni stranki sodi v to kategorijo; te »politične katoličane« — naj potem hodijo k maši ali naj ne hodijo — je privedla v klerikalno stranko samo želja po službah, po dobičku in po časteh, ti imajo danes sploh vso stranko v rokah in jo izkoriščajo, da je veselje. Naj le traja ta gnoloba dalje: izkoplje grob klerikalcem. — Kaj pravi na to — Slomškova Zveza?!

Državna obrtna šola v Ljubljani.

Ker zbujajo državna obrtna šola med obrtništvom in občinstvom sploh vedno večje zanimanje in je sedaj čas, ko se morajo starši že odločiti, v kateri zavod pošljejo prihodnje leto svoje otroke, se nam zdi umestno, da informiramo javnost o ustroju tega zavoda.

Prihodnje leto bo obsegala obrtna šola nastopne oddelke: stavbno-obrtno šolo; delovodsko šolo za mehanično-tehnične obrti; delovodsko šolo za elektrotehniko; mojstrsko šolo za stavbno in pohištveno mizarstvo; strokovno šolo za lesno in kamenno kiparstvo; specialne tečaje za obrtnike; javno risarsko in modelirsko šolo; žensko obrtno šolo in strokovne tečaje za izobrazbo učitelstva na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Stavbno-obrtna šola daje pomočnikom zidarskega, tesarskega in kamnoseškega obrta ono znanje in one spretnosti, ki so podlaga uspešnemu delovanju in obrtovanju, in jih tudi usposablja za mojstrske izkušnje. Stavb.-obrt. šola obsega pripravljani tečaj in dva strokovna tečaja, ki trajajo za vsakega navedenih obrtov po pet mesecev (od 3. nov. do konca marca). Šola je potemtakem moči dovršiti v treh, odnosno v dveh zimskih tečajih. Pouk je teoretičen (slovenščina, nemščina, spisje, zemljepisje, računstvo, geometrija, naravoslovje, tehnično risanje in projekcijski nauk, prostoročno risanje, gradivoznanstvo, kamenoslovje, stavbarstvo, osnova in oprema poslopij, stavbno risanje, oblikoslovje, strojeznanstvo, obratoslovje, stavbna mehanika, knjigovodstvo, državljanski nauk, higiena v stavbnem obrtu, merstvo) in praktičen. Za sprejem je treba prosilcu dokazati, da je star 17 let in da se je izučil onega obrta, v katerem se želi dalje izobraževati. Vpisovanje v stavbno-obrtno šolo se vrši v dneih 29., 30. in 31. oktobra.

Stavbno-obrtna šola daje absolventom možnost in podlago, da napravijo iz-

pite za zidarskega, tesarskega ali kamnoseškega mojstra; poleg tega skrajša odhodno izpričevalo tesarjem in kamnosekom predpisano praktično uporabo za eno leto. Absolventje stavbno-obrtno šole dobe tudi službe železniških mojstrov (poduradnikov) pri c. kr. državnih železnicah. Poštno in telegrafsko ravnateljstvo jih sprejema za stavbne pomočnike; ako napravijo potem predpisane teoretične in praktične izpite, lahko dosežejo službo poštinih oficijantov.

Delovodska šola za mehanično-tehnične obrte (kovinske obrte) in delovodska šola za elektrotehniko pripravljata obiskovalce s sistematičnim poukom za njihov prihodnji poklic, da lahko postanejo samostojni mali obrtniki, delovodje, monterji, strojni risarji i. dr. Učna doba traja dve šolski leti. Pouk je teoretičen (slovenščina, nemščina, spisje, geografija, knjigovodstvo in kalkulacija, državljanski nauk, matematika, naravoslovje, tehn. prostoročno risanje, tehn. konstruktivno risanje, projekcijski nauk, projekcijsko risanje, strojno risanje, mehanika, meh. tehnologija strojeznanstvo, elektrotehnika, merstvo, higiena) in praktičen (vaje v delavnicah). Za sprejem je treba dokazati, da je učenec star 17 let in da se je izučil kakega kovinarskega obrta (ključavničar, kovač, urar i. dr.). Vpisovanje v ta dva oddelka se vrši 15. in 16. septembra. Odhodno izpričevalo delovodskih šol za meh.-tehn. obrte in za elektrotehniko nadomešča dokaz o pravilnem dovršenju učne dobe (pomočniško pismo, oziroma pomočniški izpit) in daje pravico do nastopa in samostojnega izvršenja dotičnega obrta, ako so izpolnjene splošne zakonite zahteve in se obenem izkaže enoletna uporaba kot pomagalec (pomočnik), oziroma tvorniški delavec. Po službenem pravilniku za osobe, podrejeno c. kr. železniškemu ministrstvu, se za železniške mojstre, zgradbene mojstre, mostne mojstre, delovodje za plinove in električne naprave, za zavode in delavnice za impregniranje, za vozne revizorje, vsje sprevednike, skladiščne mojstre, vozne in telegrafske mojstre zahteva kot šolska predizobrazba izpričevalo o absolviranju delovodske šole.

Mojstrska šola za stavbno in pohištveno mizarstvo nudi mizarškemu pomočniku priliko, da se v svojem obrtu višje izobrazi in se usposobi za predelavca, delovodjo ali samostojnega vodjo kakega obrtovanja. Daje pa tudi mizarškemu mojstrom priliko, da razširijo in izpopolnijo svoje znanje v praktičnem, risarskem in obrtno-trgovskem oziru. Pouk traja en cel letni tečaj. Pouk je teoretičen (tehnično-konstruktivno risanje, dekorativno risanje, umetno oblikoslovje, konstruktivski nauk, tehnologija, nauk o motorjih, obrtno računstvo in kalkulacija, knjigovodstvo, spisje, državljanski nauk, higiena) in praktičen (vaje v delavnicah). Za sprejem je treba dokazati, da se je izučil prosilec pri mojstru ali da je absolvirati obrtno učilnico, ki nadomešča mojstrski pouk, nadalje, da je delal najmanj eno leto za pomočnika, oziroma tvorniškega delavca v mizarškem obrtu. Vpisovanje se vrši 15. in 16. septembra. Izpričevalo z uspehom dovršene mojstrske šole za stavbno in pohištveno mizarstvo daje pravico do takojšnjega nastopa in samostojnega izvrševanja mizarškega obrta, ako je dotičnik izpolnil splošno zakonite zahteve.

Strokovna šola za lesno in kamenno kiparstvo daje svojim učencem s premi-

Šaljivi prirodopis slovenskega učitelja.

Na skupnem zborovanju Celjskega in Šaleškega učiteljskega društva v Šošanu dne 1. junija 1913 v svrhu dobre zabave in boljše prebave predaval pri banketu Silvester Košutnik.

(Dalje.)

O očeh, oziroma o vidu nimam česa povedati, ker ima slovenski učitelj z malimi izjemami pravi dober vid. Drugače pa je z nosom, oziroma z vohom. Res se morda med slovenskim učitelstvom najde tako fin nos, da uvoha celo zataknjeno črnilo, a povprečno ni pri nas voh dobro razvit, ker se v slabem šolskem zraku obrusi popolnoma. V šolski sobi se namreč strnejo vsi duhovi cele fare in ker niso navadno najboljši, se rado prigodi, da marsikateremu učitelju — smrdi cela fara.

Kakor je z vohom, je tudi z okusom. Zadnjemu niso današnje razmere ugodne, in rad bi vedel, kako bi naj postal fin pri znanih učiteljskih plačah. In če bi trdil kateri učitelj, da ima dober okus, bi mu jaz nikakor ne prikimal in trdil nasprotno, da se gotovo moti.

Tip, ta pa je zopet izboren. Kako pa tudi ne, ko se mora toliko uriti pri izdajanju svetlih kronic in paziti, da po prvem v mesecu prehitro ne otiplje — praznega žepa.

Notranje dele ima slovenski učitelj vse, čeprav bi bilo dobro, ako bi mu manjkali kateri izmed njih, kakor na primer želodec in to, kar visi doli ob želodcu. Ko sem pri premotrivanju notranjih delov prišel do tega zaključka, se mi je nehote vrnila misel: ali bi ne bilo dobro, če bi bil Bog znotraj ustvaril učitelja na način električne baterije? — Malo oglja, malo kositra ali kake druge kovine, malo z vodo pomešanih kemikalij — in dobro bi bilo. Po potrebi bi se v tako baterijo nalilo nekoliko z vodo pomešane kisline in učitelj bi funkcioniral naprej. — Škoda, da ni tako — kako bi bilo poceni učitelstvo. Z notranjimi deli se ne bom pečal, ker so nam itak znani. Omenim samo, da je želodec sicer bolj majhen, a dobro prebavlja vso rekočo in trdno hrano, ki je količjak užitna, in pa da je z jetri združen silno veliki žolčni mehur. Ta odtaka dvojni žolc: iz jeter zelenega, po učiteljskem časopisju pa črnega.

Slovenski učitelj vegetira v obeh spolih. Vendar pa majhno človeče, ki se narodi v učiteljski rodovini, postane lahko to, kar je oče, šele čez mnoga leta. Podobno je otožni gosenci, ki postane pestrobarni metulj šele tedaj, ko se je gosnica zabubila. Če hoče torej učiteljev sin postati učitelj, se mora po večletni duševni paši zabubiti v kako učiteljsko, ki poleg tudi igra vlogo nekake valilnice — in sicer bi marsikatera buba ostala sama buba.

K splošnim opazkam naj še omenim samo nekaj. Kakor se sploh v prirodopisu čita nešteokrat, ima skoraj vsaka stvar svoje sovražnike, ki ji strežejo po življenju. Tudi slovenski učitelj jih ima celo tropo. Ne požro ga sicer s kostmi in kožo, a gledajo, da mu kjer je mogoče škodujejo v gmotnem ali drugem oziru. Izpodkopujejo mu ugled, slikajo ga kot živega antikrista, ščujajo nanj s penastimi usti — in samo čuditi se je, da ga ljudstvo ne začne napadati in pobijati na javni cesti. Vsemu slovenskemu učitelstvu brez izjeme pripisujejo tudi neko posebno duševno bolezen: očitajo mu domišljavost, da je slabo plačan in torej vedno zahteva regulacijo plač. V deželnih in državnih krogih pa ga imajo za dobrega in nevernega norčka in mu te bolezni ne štejejo kot zlo.

S tem sem končal splošni del in preidem k posameznim vrstam ali, bolje rečeno, k posameznikom, ki se v telesnem ali v duševnem oziru razločujejo od navadnega učitelstva. Pripomniti pa moram, da sem se še premalo pečal s to stroko in torej podajem danes le nekatere površne orise. Morda se v dogledni prihodnosti izpopolnim na podlagi temeljitejšega študija.

Kot prvi bodi naveden elegantni učitelj. Da ta na deželi ne bo uspeval, je umljivo. Najde se ga edinole po mestih in večjih trgih. Obleden je po najnovejši modi; rokavice, če jih že ne nosi, ima

vsaj vedno in za vse slučaje pri sebi. Oči — a še bolj nos — mu diči zlat ščipalnik s steklom število 0; Nemeč pravi človeku, ki nosi očala brez tega broja, da je »Fensterglasgucker«. Elegantni učitelj je Kniggejev »Der gute Ton« v živju podobi; brije se po trikrat na teden, kadar že kaj ima, kadar pa že nič nima, pa vsaj po enkrat. V hribe ga ni jemati s seboj, ker se tam kaj preveč upeha s svojo elegantno hojo in ga končno znaš na hrbtu nesti domov. Najbolje se počuti ob slovesnih prilikah, kadar ima noge na »lak«, glavo na klak« in telesce na »frak«. — Žalibog niso najnovejši časi s svojo draginjo naklonjeni tej specialiteti, in tako se dogaja, da ta tip vedno bolj in bolj izginja iz učiteljskih vrst. Kmalu se ga bo bržčas videlo edinole v enem eksemplaru v Mariboru — namreč v slovenskem zgodovinskem muzeju med starimi plugi iz Medmurja, raševnatimi hlačmi s Pohorja, prtenimi jankam s Ptujškega polja in enako šaro.

Veseli učitelj. — Ta je dandanašnji tudi redka prikazen med učitelstvom. Pozna se ga takoj že od daleč po vsem njegovem kretanju, ker ima sklepe kakor namazane, je poskočen ter mnogo živziga in poje. Ker ne more peti visokega »e«, se zadovolji z onim, ki je za oktavo nižji. Neredko ima tudi svoje pevsko društvo, s katerim takorekoč straši po vseh veseljah in enakih prireditvah v bližnji in daljni okolici; na teh prireditvah je na-